

Vad gör man?

Ett spel om jämställdhet och etik

 GR Speldatabas

www.grspeldatabas.se

Design
Alexander Hallberg

Version 1.0

Layout
Mikael Cederbom
Emma Carlström

Tack till
Martin Drott Nykvist
Anders Bäckner
Eva Gannerud
Linnéa Netzell
Tove Faari
Linnéa Hallberg

Pedagogiskt Centrum - GR Utbildning

Pedagogiskt Centrum verkar för skolutveckling i hela Göteborgsregionen. Pedagogiskt Centrum är en del av GR Utbildning och Göteborgsregionens kommunalförbund.

Avdelningen skapar och leder alltifrån enstaka temapass till omfattande och långsiktiga organisationsutvecklingsprojekt. Genom olika projekt och utbildningsinsatser kommer Pedagogiskt Centrum årligen i kontakt med omkring 40 000 personer som är verksamma inom skolan i samtliga skolformer. Kompetensen och erfarenheten är bred och täcker in bland annat skolutveckling, entreprenörskap, speldesign, processledning och digitala verktyg för lärande.

Pedagogiskt Centrum har mångårig erfarenhet av att utveckla upplevelsebaserade spel och metoder för skolan. Målet är att ge en meningsfull och lustfylld upplevelse för eleven som möjliggör diskussion och reflektion.

Läs mer på www.pedagogisktcentrum.se

Om Materialet

Materialet är utvecklat av GR upplevelsebaserat lärande på uppdrag av och med medel från Skolverket som en del i deras satsning på jämställdhet i skolan.

Tid

30-45 minuter + 15 min efterdiskussion.

Antal deltagare

15-25 deltagare. Fungerar bäst i grupper om 3-4 personer.

Copyright

Detta material är © Copyright GRUL 2010. Materialet får fritt kopieras och användas i utbildningsverksamhet så länge källan anges.

GR Speldatabas

I Pedagogiskt Centrums speldatabas finns ett stort antal kostnadsfria spel och metoder för undervisning. Du kan ladda hem materialen utan att logga in och det är kostnadsfritt. Våra spel och metoder innehåller allt du behöver i en pdf: handledning, bilagor och övrig information som är relevant för temat och ämnet som spelet behandlar.

Du hittar speldatabasen på www.grspeldatabas.se

➔ Introduktion

Bakgrund

Spelet är ett av tre ämnesorienterade spel med särskild inriktning på jämställdhet. I spelet tar eleverna ställning till olika jämställdhetsdilemman i skolan ur en fiktiv karaktärs perspektiv. Martin Drott Nykvist skriver i sitt examensarbete *”Genus i religionskunskapen”* att:

”Genus har, på samma sätt som klass, inte varit något problem i religionsvetenskapen, eftersom det inte existerat”.

Han skriver även vidare att det inte finns något konkret utskrivet om genus eller jämställdhet i läroplanen för religionskunskapen men däremot att det i de övergripande styrdokumenterna för skolan klart och tydligt står att det skall genomsyra hela utbildningen. Spelet är därför tänkt som ett verktyg som kan användas av lärare inom religionskunskapen för att underlätta och stimulera samtal om genus, jämställdhet och etik.

Syfte

Spelet syftar till att låta eleverna diskutera jämställdhet ur olika etiska synsätt.

Definition av genus och jämställdhet

Genus är ett nyckelbegrepp för att förstå hur ojämställdhet och jämställdhet uppstår och därför är det viktigt att tidigt definiera detta. Vi har valt att använda oss av bland annat Yvonne Hirdmans teori om genus som sammanfattar begreppet på följande vis:

”Genus betecknar det sociala och kulturella könet. Det innefattar de uppfattningar och föreställningar om vad som är kvinnligt och manligt i samhället.

Genus ger uttryck för de värderingar, attityder och erfarenheter om kvinnor och män som finns i samhället. Att beteckna rosa som en flickfärg och blått som en pojkfärg är ett exempel på hur vi skapar genus. Genus är inte statistiskt utan förändras ständigt och ser olika ut i olika kulturer, tidsepoker och i olika delar av världen.”

Jämställdhet i sin tur definieras som lika rättigheter, möjligheter och skyldigheter för kvinnor och män. Jämställdhet handlar alltså om maktförhållanden och relationer mellan kvinnor, män, flickor och pojkar. Detta är ett synsätt som måste genomsyra alla delar av undervisningen, då att inte agera för ökad jämställdhet är att agera för ökad ojämställdhet. Jämställdheten blandas ofta ihop med jämlikheten vilket är ett begrepp som inbegriper jämställdhet. Jämlikhet gäller mellan alla människor oavsett förutsättningar medan jämställdhet enbart gäller mellan könen.

Det talas ofta om en genusordning som bygger på människor, vilka får konsekvenser för kvinnor och män australiske mansforskaren Robert W Connell, för att beskriva relationer mellan kvinnor och män som handlar om arbetsbeslutsfattande. Genusordningar finns i alla samhällen. Genusordningar skapas inom ramen för en genusordning, vilken under e

vissa monster baserade på maktrelationer och föreställningar om femininet och maskulinitet. Genusordningen stärks främst genom isärhållande och upphöjandet av det manliga som norm.

Koppling till kursmål

Martin Drott Nykvist påpekar återigen i sitt examensarbete *"Genus i religionskunskapen"*:

"Att det ska finnas ett genusperspektiv i undervisningen i ämnet går dock att fastslå efter att ha läst ämnesplanen för religionskunskapen. Där uttrycks det konkret att det skall finnas en genusdimension i undervisningen. Vad denna genusdimension innebär är dock vagt uttryckt..."

Så här säger Lpo94 om jämställdhet:

"Skolan skall aktivt och medvetet främja kvinnors och mäns lika rätt och möjligheter. Det sätt på vilket flickor och pojkar bemöts och bedöms i skolan och de krav och förväntningar som ställs på dem bidrar till att forma deras uppfattningar om vad som är kvinnligt och manligt. Skolan har ett ansvar för att motverka traditionella könsmonster. Den skall ge utrymme för eleverna att pröva och utveckla förmåga och intressen oberoende av könstillhörighet."

I ämnesplanen för religionskunskap så kan vi läsa att ämnet skall:

"ge kunskaper om olika uppfattningar i etiska frågor"

och att:

"utbildningen i ämnet syftar till att ge möjligheter att reflektera över existentiella och etiska frågor ur olika perspektiv."

Även om det inte konkret nämns vilka perspektiv eller etiska frågor som detta gäller så kan man med fördel använda ett genus- eller jämställdhetsperspektiv.

Vi finner även kriteriet i kursplanen för religionskunskap A för att nå betyget Godkänt:

"Eleven värderar några företeelser i samhället som befrämjar eller strider mot dess värdegrund."

Även här kan vi hitta ett genusperspektiv då vårt samhälle strävar efter att vara så jämställt som möjligt.

➤ Handledningsinstruktioner

Introduktion

Vad gör man är ett rollspel där eleverna i grupper gemensamt spelar en roll och ska bestämma hur den rollen agerar i olika situationer. Alla rollerna är baserade på olika etiska synsätt så det är viktigt att poängtera för eleverna att det är utifrån rollernas perspektiv de ska agera och inte sina egna. Spelets dilemman handlar om olika jämställdhetsproblem som utspelar sig i miljöer som eleverna kan känna igen sig i. Detta för att underlätta verklighetskopplingen. Det är viktigt att eleverna under spelet får utrymme att uttrycka sina känslor och motivera sina val utan att handledaren är värderande. Istället för att argumentera så är det bra om handledaren antecknar det eleverna säger för att sedan kunna ta upp det i efterdiskussionen, under former som lämpar sig bättre för samtal.

Förarbete

För att spela spelet så behöver du först skriva ut och klippa upp bilaga 2 så att varje grupp har en rollbeskrivning. Du behöver också skriva ut de dilemman i bilaga 1 du tänkt använda så att varje grupp kan få ett exemplar.

Genomförande

Börja med att genomföra en icebreaker eller energizer-övning. Detta för att tydligt markera för eleverna att ni ska göra någonting annorlunda och att ni nu går in ett nytt sammanhang. Tips på icebreakers kan du hitta på www.grul.se om du inte har några själv.

Dela först in eleverna i grupper om 3-4 personer och placera ut dem i klassrummet. Grupperna ska sitta avskilt från varandra så att de kan diskutera ostört. Berätta sedan för eleverna att de ska spela ett rollspel där de gemensamt i sina grupper kommer att ta kontroll över en fiktiv karaktär. Den fiktive karaktären kommer att uppleva ett antal dilemman som gruppen sedan, utifrån respektive karaktärs perspektiv, ska ta ställning till. Det är viktigt att poängtera för eleverna att de inte representerar sig själva utan istället en annan person och att de i största möjliga mån ska försöka utgå ifrån den karaktärsbeskrivning de fått. Ge dem några minuter att sätta sig in i sina roller och be dem sedan att sammanfatta sin roll med tre ord för de andra grupperna. När detta är gjort så kan du läsa upp det första dilemman och sedan dela ut ett exemplar till varje grupp.

Eleverna ska nu välja något av de tre alternativen och kunna förklara varför de valde som de gjorde, be dem gärna utveckla och förklara hur de resonerat men gå inte in för djupt då tiden lätt rinner iväg. Ge dem 5-10 minuter att göra detta. Här är också ett bra tillfälle att anteckna vad eleverna säger så att du kan koppla deras val till efterdiskussionen.

Upprepa proceduren tills grupperna fattat beslut i minst tre olika dilemman och så sedan över till efterdiskussion. Vill du förlänga spelet använda fler dilemman.

➔ Efterdiskussion

Det kan vara en god idé att möblera om i klassrummet för att skapa ett gott klimat för samtal och för att tydligt symbolisera att övningen är över och att det nu är dags att göra något annat. Har du möjlighet så kan det vara bra att placera deltagarna i en cirkel där alla kan se varandra. För att undvika att skapa distans mellan deltagarna så är det viktigt att cirkeln enbart består av stolar och att alla sitter på samma nivå. Detta betyder även att du som handledare bör sitta med i cirkeln.

I diskussionen är det viktigt att alla får komma till tals och beskriva sin bild av vad som hände. Det är också viktigt att inte skynda fram i diskussionen för att klargöra poänger. Deltagarna behöver ofta prata av sig innan man på det sättet kan gå in djupare i diskussionen. Efterdiskussionen består av fyra faser där den första är det aktiva experimenterandet och den konkreta upplevelsen. Detta är själva övningen och det som händer i den. Efter detta följer faserna reflektion, tolkning och generalisering som alla syftar till att förvandla de konkreta upplevelserna till kunskap. När du leder efterdiskussionen är det viktigt att hela tiden bidra till ett gott samtalsklimat. Hjälpt deltagarna att utveckla sina resonemang genom att ställa öppna frågor. Detta kan du göra genom att fråga "hur tänker du då?" och "varför?" då eleven tvingas att utveckla sitt resonemang. Det är också viktigt att du är icke-värderande och låter deltagarna komma fram med sina egna åsikter.

Reflekterande

Den första fasen i efterdiskussionen är den reflekterande fasen. Här får deltagarna fritt uttrycka de tankar och funderingar som uppkommit under övningen. Det är viktigt att vara uppmuntrande genom att vara engagerad och icke-värderande. Ett bra sätt att påbörja denna fas är att låta alla deltagare i tur och ordning säga något kort om övningen, exempelvis om vad de tyckte eller om det var något de tänkte på under tiden.

Tolkande

Den andra fasen är den tolkande fasen. Här ska du ge deltagarna utrymme att få tolka övningens händelser. Det är viktigt att låta deltagarna själva reflektera över sitt agerande och vad det innebar för övningen och stötta dem genom att ställa utvecklande frågor.

Generaliserande

I den näst sista delen av efterdiskussionen så tar generaliseringsfasen vid. Här tar man de specifika kunskaperna och tankarna som uppkommit under övningen och sätter in dem i generella verkliga sammanhang. Syftet med generaliseringen är att lyfta lärandet till nästa nivå och ge deltagarna en chans att använda sin kunskap i en ny kontext. Här kan du föra in ny kunskap som inte varit med i övningen innan och koppla kunskapen till verkligheten. Ibland kan det vara svårt att se en tydlig koppling mellan övningen, dess ämnen och verkligheten och då får du som handledare hjälpa till att bidra med ny kunskap och sätta in deltagarnas handlingar i verkliga perspektiv.

Tillämpning

I den sista delen av efterdiskussionen så klargör man kunskaperna och diskuterar om hur man kan förbättra sitt beteende när man använder kunskaperna man fått under spelet.

Frågor

Här följer förslag på frågor som du kan använda under efterdiskussionen i de olika faserna. Tänk på att du inte på något sätt är bunden till dessa frågor.

Reflekterande

- ▶ Hur upplevde ni övningen?
- ▶ Hur upplevde ni problemen?
- ▶ Hur upplevde ni rollerna?
- ▶ Vad tyckte ni om det sätt er roll ville agera på?

Tolkning

- ▶ Fanns det några likheter med er roll och er själva?
- ▶ Hur resonerade ni när ni tog beslut?
- ▶ Var något dilemma än svårare än de andra? Vilket och varför?
- ▶ Har ni råkat ut för någon liknande händelse någon gång? Hur löste ni det?
- ▶ Finns det lösningar på alla situationer?
- ▶ Hur vet man vad som är rätt och fel?

Generaliserande

- ▶ Vad är etik?
- ▶ Är det svårt att leva efter sin etik? Varför?
- ▶ Vad har ni själva för etik? Stämmer det med er moral?
- ▶ Vad är ojämställdhet?
- ▶ Vad är kön?
- ▶ Vad har etik med jämställdhet att göra?
- ▶ Vems ansvar är det att det ska vara jämställt? Vilka är det som mest jobbar med det?
- ▶ Hur bemöter vi varandra? På samma sätt eller varierar det mellan vilket kön person vi talar med har?
- ▶ Vad finns det för saker som påverkar vår syn på manligt och kvinnligt?

Tillämpning

- ▶ Hur ser jämställdheten ut i er vardag?
- ▶ Hur ser det ut i världen?
- ▶ Hur påverkar etik och moral jämställdheten i olika samhällen på jorden? Kan det ha en negativ påverkan?
- ▶ Hur kan man förbättra jämställdheten i skolan?
- ▶ Hur skulle man kunna tackla de dilemman vi tog upp?

➤ Bilaga 1. Dilemman

Ojämsättlt i elevrådet.

Du är med och skriver i skoltidningen när ni får ett hett tips. En elev hade kommenterat att elevrådet har en ojämn könsfördelning med 5 killar och en tjej. Du har gjort intervjuer med eleven och pratat med de som sitter i elevrådet och precis börjat skriva på artikeln när rektorn kommer in och säger till dig att du inte borde publicera den artikeln. Det kan skada skolans rykte och det är onödigt att göra en grej av det här, eleverna får faktiskt själva söka till rådet. Rektorn säger också att det fungerar bra i år och tycker att det är dumt att splittra på ett så bra råd.

Håller du med?

- ▶ Nej, det finns ett missnöje med fördelningen och det måste resten av skolan få reda på. Du publicerar din artikel.
- ▶ Ja, det har faktiskt fungerat ovanligt bra i år och det är dumt att göra något större än vad det är. Du publicerar inte.
- ▶ Annat alternativ.

Läroböcker

Du sitter i klassen en dag när den nya eleven, Lina, räcker upp sin hand. Hon frågar läraren varför det är så få tjejer i fysikboken i jämförelse med hur många män det är. Läraren säger att eftersom fysiken är könsneutral så spelar det ingen större roll vilka som är avbildade. Men Lina ger sig inte och säger igen att det visst spelar roll och att läraren borde ta ansvar för vad som står i böckerna de använder. Då blir läraren arg och säger att "det är omöjligt" att styra över vad som skrivs i böckerna och att Lina borde veta sin plats som ny i klassen och borde sitta tyst som de andra tjejerna."

Gjorde Lina rätt?

- ▶ Ja, det är lärarens ansvar att kritiskt granska böckerna.
- ▶ Nej, Lina tog sig vatten över huvudet och ställde till men en scen i onödan.
- ▶ Annat alternativ.

Mobbad elev

När du är på väg hem ifrån skolan en dag så ser du din kompis Kevin sitta på busshållplatsen. När du går närmare för att hälsa så ser du att hans ögon är alldeles röda och han verkar upprörd. Du frågar hur det är med honom och han berättar efter en stunds övertalning att det är några dumma personer som retar honom för att han går estetiska programmet och för att han är en av de få killarna i sin klass som går dans. Han säger att han inte orkar längre och funderar på att byta program för att få dem att sluta.

Resonerar Kevin på ett bra sätt?

- ▶ Ja, om det får mobbarna att sluta så är det värt uppoffringen.
- ▶ Nej, mobbarna kommer ändå inte att sluta.
- ▶ Annan lösning.

Fotboll

Du och några klasskompisar står och hänger utanför gymnasalen en dag när ni ser Marianne komma gåendes. Hon ser förbannad ut och efter att ni frågat hur det är med henne så säger hon att hon precis varit hos rektorn och att hon minsann ska skolstrejka. Hon förklarar att hon gått in för att be om hjälp att starta upp ett damfotbollslag som skulle kunna vara med i den stora skolturneringen till hösten men rektorn hade svarat att det fick räcka med ett lag. Det är trots allt rätt dyrt och tidskrävande att driva ett fotbollslag.

Är det rätt att gå ut i strejk?

- ▶ Ja, det är det. Man ska inte tolerera sådana kränkningar.
- ▶ Nej, hon överreagerar. Det kommer bara att göra situationen värre för oss skötsamma elever.
- ▶ Egen lösning.

Tid att prata

Du sitter i klassrummet när läraren informerar er om att det kommer att ske ett antal olika förändringar. En undersökning som läraren gjort visar att det är killarna i klassen får ordet mer än tjejerna under lektionen. För att undvika detta och jämna ut vilka som ska få prata har läraren satt en gräns för hur länge och hur många gånger man får prata i klassen under en lektion.

Är detta en bra lösning? Agerar läraren rätt?

- ▶ Ja, för att få ett slut på orättvisorna behövs tydliga regler och restriktioner.
- ▶ Nej, ska vi som kan och vill prata behöva straffas för att vi är duktiga?
- ▶ Egen lösning.

➤ Bilaga 2. Rollbeskrivning

Rollerna som finns med är följande:

Agnes – Pliktetik

Noomi – Konsekvensetik

Fatima – Sinnelagsetik

Petter – Dygdetik

Farhoud – Situationsetik

Anders – Ospecificerat, här får eleverna utgå ifrån sin egen etik.

Agnes

Hejsan!

Jag heter Agnes och är 16 år. Jag bor tillsammans med min mamma och pappa i en tvåplansvilla och på fritiden så gillar jag att chilla med mina kompisar och lira fotboll.

I skolan så pluggar jag samhäll och det är väl helt okej. Ibland är det jobbigt med all teori men ibland måste man bita i det sura äpplet som pappa säger. Har jag tur så får jag bra betyg nog att komma in på socionomlinjen på universitetet.

Jag tycker att det finns vissa saker man helt enkelt inte gör som att stjäla eller mörda. Man ska fråga sig själv innan man gör något eller när någon annan gör något om det är "rätt". Det är vår plikt som människor att inte agera dåligt.

Hej då!

Noomi

Hejsan!

Jag heter Noomi och är 16 år. Jag bor tillsammans med min mamma och jobbiga syster i ett hyreshus inte långt ifrån skolan. På fritiden så sitter jag gärna vid datorn och chattar med mina vänner eller hänger på facebook. Man kan få kontakt med så många intressanta människor genom Internet tycker jag!

Det är jättekul att gå i skolan och få lära sig alla möjliga saker. Efter gymnasiet ska jag lätt plugga vidare på universitetet.

För mig är det viktigt att mina handlingar är bra i det långa loppet. Man måste liksom försöka att se vad som kommer att hända sen. Som den gången vi var tvungna att betala för skolmaten i en termin, det var jobbigt men gud vad br

Hej då!

Fatima

Hejsan!

Jag heter Fatima och är 16 år. Jag bor tillsammans med min pappa och mina två jobbiga bröder i en villa rätt så långt ifrån skolan. På fritiden så sysslar jag med sport och speciellt simning för det älskar jag! Det känns helt underbart att flyta omkring i vattnet och bara låta tankarna flöda.

Skolan är helt okej, ibland blir det jobbigt med allt plugg men det brukar oftast lösa sig till slut.

För mig spelar det ingen roll vad någon gör så länge de gör det med en bra avsikt. Om man vill göra något bra men klantar till det lite så gör inte det så mycket eftersom de ändå försökte göra något bra ifrån första början! Det är ju faktiskt tanken som räknas.

Hej då!

Petter

Tjenare!

Jag heter Petter och är 16 år gammal. Mina föräldrar är skilda så jag och min bror bor hos dem varannan vecka. Det är gött att vara hos morsan eftersom hon bor så nära skolan. Å andra sidan lagar farsan godare mat så man vill ju vara hos båda.

På fritiden hänger jag och min bror mycket på fritidsgården och spelar spel och sånt. Brorsan är helt grym på biljard!

Det suger att gå i skolan, man blir bara tvingad till massa saker och så fort läraren gör något fel så är det eleverna som får skulden för att de "inte läste instruktionerna tillräckligt bra". Men det är inte helt pest, det finns ändå många roliga ämnen att läsa.

Jag tycker att det är viktigt att leva efter vissa regler och restriktioner. Om man lever på ett bra och rättvist sätt så gör man bra saker sen. De som gör dåliga saker borde börja leva på ett bra sätt, då gör de automatiskt bra saker med sitt liv.

Hej då!

Farhoud

Tjena!

Mitt namn är Farhoud och jag är 16 år gammal. Jag bor tillsammans med mina föräldrar i en sliten två, inte långt ifrån skolan. På fritiden spelar jag fotboll med mina kompisar. Oftast använder vi skolans fotbollsplan eftersom vi inte har några mål annars.

Jag tycker skolan är ganska juste men det beror mest på lärarna. Alla ämnen förutom idrott är skittråkiga och hade det inte varit för att vi haft så grymma lärare hade jag skolkat hela tiden. Jag ska lätt bli polis efter att jag slutat skolan.

Det är ju helt uppenbart att det inte finns något rätt och fel. Det händer ju att man ljuger för att en vän inte ska råka illa ut eller liknande saker och jag tycker att allt beror på situationen om det är rätt eller fel. Allt beror på situationen.

Hej då!

Anders

Hej!

Jag heter Anders och är 16 år gammal. Jag bor tillsammans med mina föräldrar och min syster i en sliten 4-rums lägenhet. På fritiden så sitter jag mycket vid datorn och spelar eller är ute och hänger med kompisar.

Skolan är helt okej, det beror liksom lite på vilka ämnen man har den dagen. Jag har ingen åsikt om lärarna för jag bryr mig inte vad de tycker.

Jag har rätt svårt att bestämma mig för vad jag tycker om olika saker, det finns så många vinklar att tänka på hela tiden, skitjobbigt.

Hej då!